

Působnost nařízení Brusel Ibis

Chceme-li aplikovat nařízení Brusel Ibis, musíme vědět, na jaké situace se použije. Musíme znát jeho působnost. U působnosti rozlišujeme čtyři aspekty – věcnou, územní, osobní a časovou působnost. Nyní si jednotlivé aspekty působnosti rozebereme podrobněji.

Začneme s **věcnou působností**, která vymezuje, na jaké právní vztahy nařízení dopadá. Pro věcnou působnost je důležitá existence mezinárodního prvku. Nařízení Brusel Ibis se v části o příslušnosti použije pouze na vztahy s mezinárodním prvkem. Nelze ho použít na vztahy čistě vnitrostátní. Nejčastěji bude mezinárodní prvek spočívat ve stranách sporu (např. *spor z kupní smlouvy mezi českým a německým podnikatelem*). Může ale spočívat v předmětu právního vztahu (např. *spor mezi dvěma českými podnikateli týkající se nemovitosti v Rakousku*). Vlastní věcná působnost nařízení je vymezena v článku 1. Ten stanoví věcnou působnost pozitivně i negativně. Podle článku 1 odst. 1 se nařízení vztahuje na věci občanské a obchodní bez ohledu na druh soudu. Pojem **věc občanská a obchodní** je pro působnost nařízení klíčový. Nařízení tento pojem dále nespecifikuje, k jeho výkladu se mnohokrát vyjadřoval Soudní dvůr. Zjednodušeně si můžeme říct, že nařízení Brusel Ibis pokrývá soukromoprávní nároky, které mají nějaký majetkový aspekt. Kromě občanských a obchodních věcí sem patří i věci pracovněprávní. Druh soudu, u kterého je nárok uplatňován, není rozhodující. Rozhodující je pouze povaha nároku (např. *nařízení dopadá na nárok na náhradu škody uplatněný před trestním soudem*). Věcnou působnost nařízení nám upřesňuje i negativní vymezení, tedy výčet otázek, na které nařízení nedopadá a které najdeme v odst. 1 a 2 článku 1. Jedná se o věci daňové, celní a správní a odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu veřejné moci. Dále o věci osobního stavu, způsobilost fyzické osoby k právům a právním úkonům, majetkové vztahy mezi manželi, dědění, včetně dědění ze závěti, konkurzy, vyrovnání a podobná řízení, sociální zabezpečení, rozhodčí řízení a vyživovací povinnost.

Územní působnost vymezuje, ve kterých státech se nařízení použije. Jinými slovy, soudy kterých států budou nařízení aplikovat. Nařízení Brusel Ibis se použije ve všech členských státech EU kromě Dánska. Dánsko se neúčastní spolupráce členských států EU v oblasti mezinárodního práva soukromého.

Nařízení přijatá v této oblasti nejsou pro Dánsko závazná. Dánsko v roce 2007 uzavřelo s EU **Dohodu o příslušnosti soudů a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních mezi Dánskem a ES**. Na základě této mezinárodní smlouvy jsou ustanovení nařízení Brusel Ibis použitelná i v Dánsku.

Časová působnost určuje, od kdy je nařízení použitelné, resp. na jaká řízení dopadá. Podle článku 66 odst. 1 nařízení dopadá na řízení zahájená ke dni 10. ledna 2015 nebo po něm. Klíčovým okamžikem je datum zahájení soudního řízení. Na řízení zahájená před 10. lednem 2015 se použije nařízení Brusel I. To vstoupilo v platnost 1. 3. 2002 (pro 15 členských států). Pro 10 dalších členských států včetně ČR vstoupilo v platnost 1. 5. 2004. Pro Bulharsko a Rumunsko 1. 1. 2007, pro Chorvatsko 1. 7. 2013. *České soudy tedy mohou nařízení Brusel I použít tehdy, byla-li žaloba podána 1. 5. 2004 nebo později, nařízení Brusel Ibis mohou použít, pokud bude žaloba podána 10. ledna 2015 nebo později.*

Osobní působnost stanoví, na jaké osoby nařízení dopadá. Nařízení dopadá na fyzické i právnické osoby. Pro účely nařízení je však zajímavější, v jakém státě mají osoby bydliště. Pro vymezení osobní působnosti nařízení je relevantní pouze bydliště žalovaného. Z článků 4 – 6 vyplývá, že nařízení dopadá pouze na žalované osoby, které mají bydliště v některém členském státě. Bydliště žalobce není důležité. Je-li u soudu členského státu podána žaloba proti osobě s bydlištěm mimo EU, nemůže soud nařízení použít. Uvedme si příklady. *Pokud žalobce s bydlištěm v Německu žaluje u českého soudu osobu s bydlištěm v ČR, lze nařízení použít. Totéž platí i v případě, kdy žalobce s bydlištěm v ČR žaluje u českého soudu osobu s bydlištěm v Německu. Nařízení bude možné použít i tehdy, pokud žalobce s bydlištěm v Turecku žaluje před českým soudem osobu s bydlištěm v ČR. Pokud by však žalobce s bydlištěm v ČR žaloval před českým soudem osobu s bydlištěm v Turecku, nařízení použít nelze.* Z pravidla nutnosti bydliště žalovaného v EU existují výjimky, a to v člancích 18 odst. 1, 21 odst. 2, 24, 25 a 26, o kterých bude pojednáno níže.

Pro účely osobní působnosti je nutné si vymezit pojem **bydliště**. Tím se zabývají články 62 a 63 nařízení Brusel Ibis. Článek 62 upravuje bydliště fyzické osoby a uvádí: „Pro posouzení, zda má strana řízení bydliště na území členského státu, u jehož soudů byl podán návrh, použije soud své právo. Nemá-li strana

řízení bydliště v členském státě, u jehož soudů byl návrh podán, použije soud pro posouzení, zda má strana řízení bydliště v jiném členském státě, právo tohoto členského státu.“ Pokud český soud posuzuje, zda má fyzická osoba bydliště v ČR, použije české právo. Pokud by posuzoval, zda má bydliště v Německu, použije německé právo. To znamená, že nařízení nemá jednotnou definici bydliště fyzické osoby a nechává ji na národních právních řádech. V ČR nyní vyplývá definice bydliště z § 80 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Bydlištěm se rozumí místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít tam trvale. Takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu.

U právnických osob je situace jiná. Článek 63 nařízení obsahuje jednotnou definici bydliště právnické osoby, která platí ve všech členských státech. Podle článku 63 je bydlištěm právnické osoby sídlo, ústředí nebo hlavní provozovna. Pod pojmem sídlo se má na mysli rejstříkové sídlo. Sídlo má právnická osoba ve státě, podle jehož práva byla založena a kde je zapsána do veřejného rejstříku. Ústředí znamená skutečné sídlo, tedy místo, kde se nachází řídicí či kontrolní centrum právnické osoby. Hlavní provozovna je pak místo, kde se nachází centrum hlavních obchodních aktivit. Pro účely nařízení není mezi sídlem, ústředím a hlavní provozovnou žádný hierarchický vztah. *Pokud má právnická osoba sídlo v jednom členském státě, ústředí v druhém a hlavní provozovnu ve třetím, má pro účely nařízení bydliště ve všech třech členských státech. Pokud by právnická osoba měla sídlo a ústředí mimo EU, ale měla v některém členském státě hlavní provozovnu, má pro účely nařízení bydliště v EU.*

Pravidla mezinárodní příslušnosti podle nařízení Brusel Ibis

V této části se seznámíme s pravidly pro určování mezinárodní příslušnosti podle nařízení Brusel Ibis. Jak už bylo vysvětleno výše, podstatou je nalezení státu, ve kterém je možné v konkrétním případě podat žalobu.

Pro určení mezinárodní příslušnosti soudu členského státu EU je v nařízení Brusel Ibis vytvořena soustava různých typů příslušnosti, a to v článcích 4 až 26. Pro správné určení příslušnosti je důležité pochopit vzájemné vztahy mezi jejími jednotlivými typy a základní pravidla, která pro stanovení příslušnosti platí.